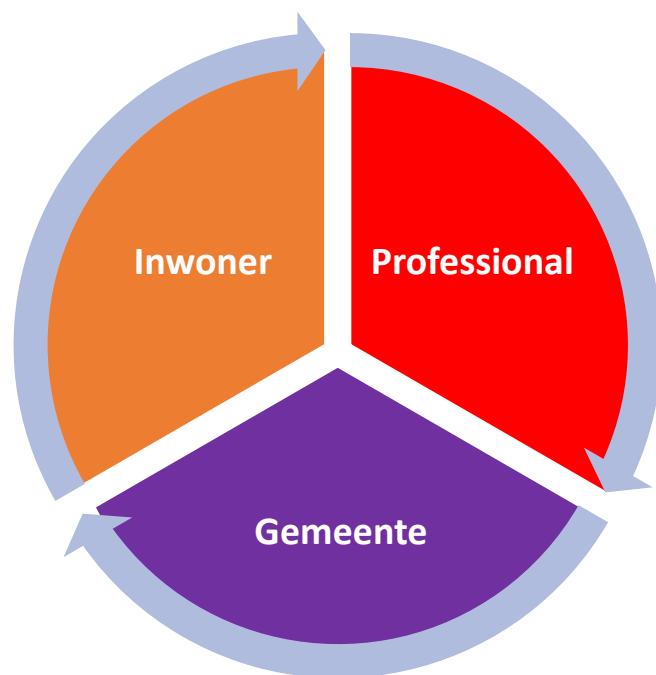

INTEGRAAL SOCIAAL BELEID GORINCHEM 2019 - 2024

Inhoud

Voorwoord	3
Inleiding.....	4
1. Trends.....	9
Trend 1: Vergrijzing en langer zelfstandig thuis blijven wonen	9
Trend 2: Omslag van zorg naar preventie	9
Trend 3: Inclusieve samenleving	10
Trend 4: Maatwerk.....	11
2. Doelstelling 1: Gorcumers hebben een gezonde leefstijl.....	14
2.1 Wat is een gezonde leefstijl?	14
2.2 Huidige situatie	15
2.3 Wat willen we bereiken?.....	16
3. Doelstelling 2: De leefomgeving draagt bij aan de lichamelijke en mentale gezondheid van onze inwoners.....	17
3.1 Wat is een gezonde leefomgeving?	17
3.2 Huidige situatie	17
3.3 Wat willen we bereiken?.....	18
4. Doelstelling 3: Iedereen kan meedoen	20
4.1 Wat verstaan we onder 'iedereen kan meedoen'?.....	20
4.2 Huidige situatie	21
4.3 Wat willen we bereiken?.....	22
5. Doelstelling 4: Inwoners ontvangen passende ondersteuning en zorg	24
5.1 Wat is passende ondersteuning en zorg	24
5.2. Huidige situatie	24
5.3 Wat willen we bereiken?.....	25
6. Participatietraject.....	27
7. Monitor en verantwoording.....	28
8. Financiële paragraaf	30
8.1 Reguliere begroting.....	30
8.2 Extra inzet op transformatie	30
8.3 De reserve Sociaal Domein.....	32
8.4 Ontwikkelingen in de kosten in het Sociaal Domein.....	32
8.5 Totaaloverzicht financiën	33

Ter inspiratie treft u door het hele document uitspraken en dromen aan die door de inwoners en maatschappelijke partners zijn geformuleerd tijdens de participatietrajecten.

Voorwoord

Toen we in de zomer 2018 als college aantraden, ontdekten we een gemeente waar al op verschillende fronten aan de transformatie van het Sociaal Domein werd gewerkt. Binnen de Wmo met de inloop GGZ en Begeleiding Anders. Binnen Jeugd door samen met inwoners, onderwijs, vrijwilligers, maatschappelijke partners en ambtenaren te werken aan een nieuw pedagogisch klimaat in de stad. Vanuit Gorinchem Beweegt waar samen met zorgpartners en gefinancierd vanuit Sociaal Domein wordt geïnvesteerd in een Beweegcoach. En zo kan ik nog wel verder gaan.

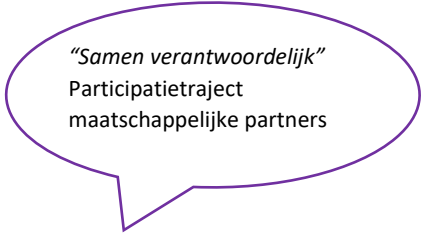
Wat we ook constateerden is dat er al op veel plekken cross-over meerdere beleidsterreinen wordt samengewerkt om van Gorinchem een sociale stad te maken. Omdat alle betrokken partijen zagen dat alleen op het eigen domein aan de slag gaan onvoldoende effectiviteit bood. Vanuit de stad, maatschappelijke partners en het stadhuis werd aangegeven dat er behoefte was aan een centrale visie en richtinggevend kader die Sociaal Domein breed zouden gelden. Zodat we vanuit hetzelfde kader (groot denken) gericht verder kunnen met de noodzakelijke transformatie van de stad (klein doen).

Met het voorliggende document geven we deze kaders: we gaan Sociaal Domein breed werken aan een gemeenschap waarin we de zorg en ondersteuning voor onze kwetsbare inwoners zo goed mogelijk organiseren. Dit beleidsplan gaat echter niet alleen over zorg en ondersteuning. Het plan is er voor alle inwoners, omdat iedereen een keer in zijn leven te maken heeft met het aanbod op het Sociaal Domein. Denk aan ouders die met hun kind op het consultatiebureau komen en daar opvoedingsadviezen krijgen. Of alle ouder wordende inwoners die vroeg of laat worden geconfronteerd met de vraag op welke wijze ze nog zelfstandig kunnen blijven wonen. Of alle inwoners die mantelzorger zijn of vrijwilliger in de zorg en daarmee een bijdrage leveren aan de kwaliteit van leven van hun stadsgenoten.

De vaststelling van het integrale sociale beleid door de raad is het vertrekpunt van een reis die we gezamenlijk aangaan: inwoners, vrijwilligers, professionals, ambtenaren, bestuurders en niet in de laatste plaats de raad zelf. We gaan binnen dit langjarige programma aan de slag om te werken aan een stad waar inwoners zo veel mogelijk zelf bepalen hoe ze hun leven in willen richten, waar nodig ondersteund door professionals, met als doel dat ze zich zo gelukkig mogelijk voelen. Daarnaast willen we investeren in de monitoring: zodat we ook daadwerkelijk kunnen zien of de ambities die we vaststellen de gewenste maatschappelijke effecten hebben. Zodat we over een aantal jaren niet alleen weten wat we doen, maar dat we ook ons huishoudboekje weer op orde hebben.

Als college realiseren we ons dat het niet mogelijk is om alle ambities in vier jaar te realiseren. We zullen dan ook samen met de stad keuzes moeten maken in waar we de prioriteiten de komende jaren leggen. Zodat we aan eind van onze collegeperiode terug kunnen brengen en samen met de stad trots kunnen zijn op waar we staan als het gaat om een integraal sociaal beleid.

Eelke Kraaijeveld
Wethouder Sociaal Domein

“Samen verantwoordelijk”
Participatietraject
maatschappelijke partners

Inleiding

“Een gelukkige en gezonde stad, met gelukkige en gezonde inwoners dat is onze wens. Onze inwoners verdienen een zorgzame stad, een stad die uitgaat van wat iemand wél kan, waarin men omziet naar elkaar en waar zorg goed geregeld is” (uit het Gorcums Akkoord 2018 - 2022). Het college heeft na het aantreden gezien dat er al heel veel mooie initiatieven zijn gestart in het kader van de transformatie (zie bijlage 1). Het college staat met dit beleid voor het verbinden en versterken van al deze initiatieven. Door integraal te sturen en samen te werken verwachten we efficiënter en effectiever te kunnen werken.

Vertrekpunt is de missie die in 2012 door de raad is vastgesteld:

Gorinchem is een stad waar iedereen meedoet, zich kan ontplooien en verantwoordelijkheid neemt, voor zichzelf, elkaar en de leefomgeving.

Sinds 2012 zijn er op basis van deze missie al veel transformatie projecten en activiteiten.

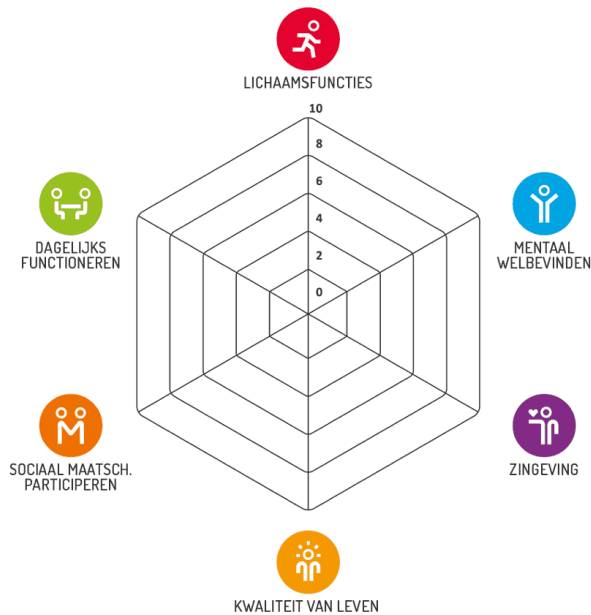
Uitgangspunt is dat met dit beleid alle inwoners vanuit eigen regie zoveel mogelijk aan het roer staan van hun eigen leven. Omdat uit onderzoek is gebleken dat dit tot meer zingeving en daardoor geluk leidt. Ook bij ziekte of andere beperkende omstandigheden. Daar waar nodig zorgen we dat inwoners (professionele) ondersteuning krijgen om zoveel mogelijk zelf te kunnen bepalen hoe ze hun leven inrichten.

Basis is het concept ‘Positieve Gezondheid’.¹ Positieve Gezondheid is een andere manier van kijken: niet vanuit wat iemand niet kan maar juist vanuit wat iemand nog wel voor handelingsperspectief heeft op verschillende facetten van het dagelijks leven. Uit onderzoek is gebleken dat deze benadering leidt tot meer geluk en gezondheid.

“Betrokken inwoners en betrokken gemeente. Lokaal gedragen initiatieven om mensen bij elkaar te brengen.”

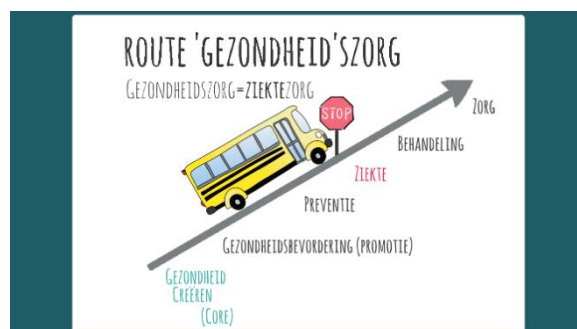
Deelnemer enquête

¹ Overigens zijn de pijlers van positieve gezondheid niet alleen de basis voor het Sociaal Domein beleid. Ze gelden voor al het gemeentelijk beleid. Meer informatie zie <https://iph.nl/positieve-gezondheid/wat-is-het>.

Het college heeft de Pledge in het kader van 'Alles is gezondheid' ondertekend op 25 september 2017.

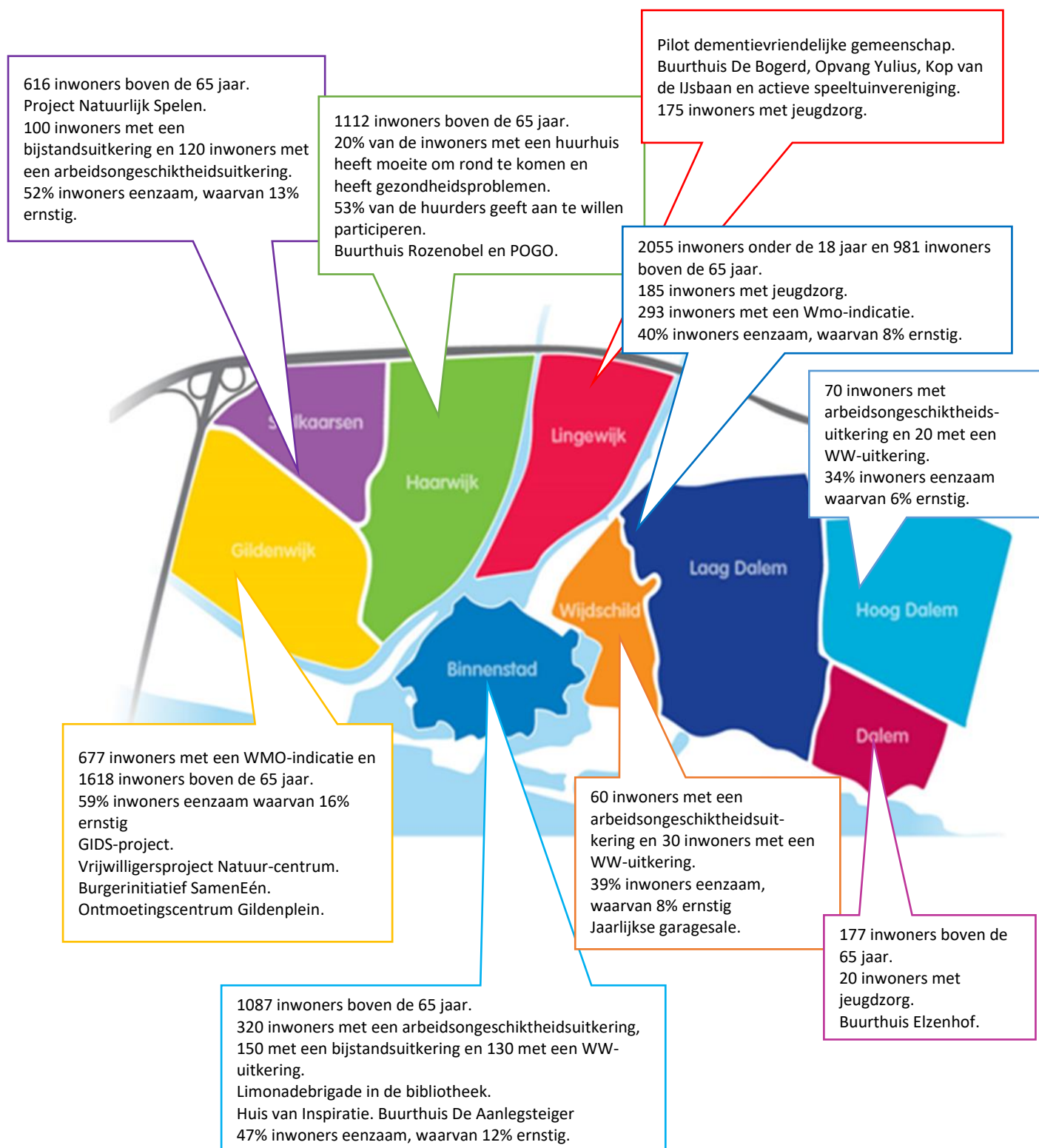
In het verlengde hiervan richten we ons nieuwe beleid meer op preventie: zorgen dat we inwoners zo snel mogelijk in beeld hebben op het moment dat er een ondersteuningsbehoefte ontstaat en daar adequaat op inspelen. Dit vinden we belangrijk omdat we iemand met zorgen of problemen direct willen ondersteunen. Op deze manier proberen we te voorkomen worden dat problemen steeds groter worden, zodat er zwaardere ondersteuning en zorg nodig is.

Illustratie Route gezondheidszorg Bron: Anders gezond

We investeren ook nog meer in de persoonlijke kracht van onze inwoners, individueel en als lokale samenleving. Omzien naar elkaar, een helpende hand uitsteken en met een positieve blik kijken naar wat iemand wel wil en kan. Zo ontstaat er daadwerkelijk een Krachtig Gorinchem in alle haarvaten van de gemeenschap

Dat betekent ook dat we zo dicht mogelijk bij onze inwoners aan de slag gaan: op wijkniveau. Elke wijk in Gorinchem en vraagt dan ook een andere benadering.

Maatschappelijke vraagstukken die spelen in de wijk worden zoveel mogelijk integraal opgepakt. De wijkgerichte aanpak in de hele gemeente is een opgave uit het coalitieakkoord.

Uiteraard zijn landelijke wet- en regelgeving en de budgetten ook een kader voor dit beleidsplan. Evenals regionale afspraken. U treft een toelichting aan in bijlage 2 en 3.

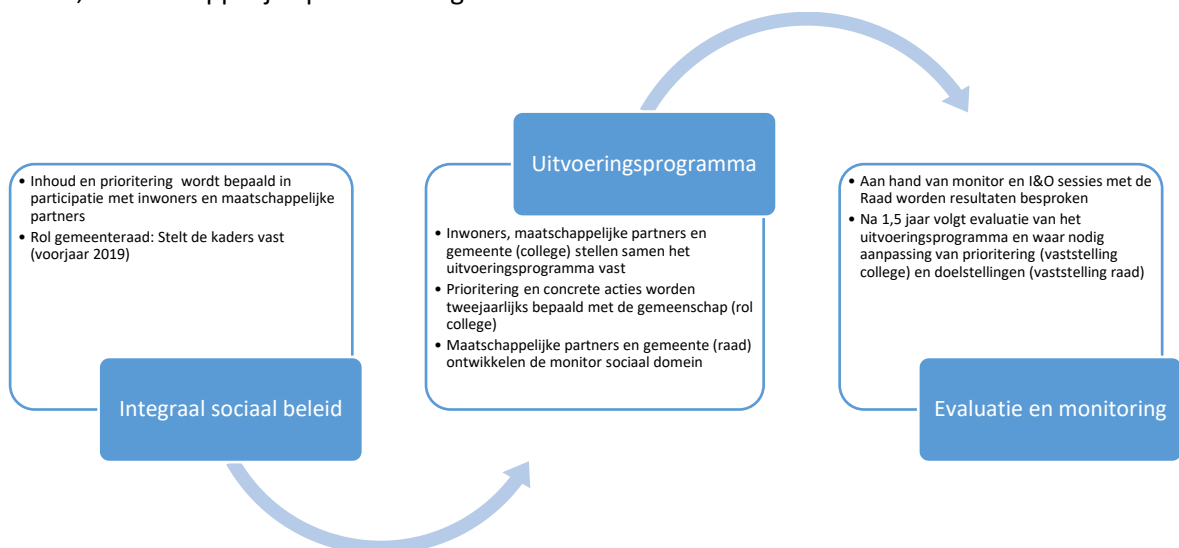
We hebben aan onze inwoners en maatschappelijke partners gevraagd² waar volgens hen de kansen en uitdagingen voor het Sociaal Domein beleid in Gorinchem liggen. Daarnaast hebben we onderzocht op welke leefgebieden van Positieve Gezondheid onze inzet al is gericht. Dit naast elkaar gezet leidt tot 4 strategische doelstellingen waar we de komende jaren op investeren:

- Gorcumers hebben een gezonde leefstijl.
- De leefomgeving draagt bij aan de lichamelijke en mentale gezondheid van inwoners.
- Iedereen kan meedoen.
- Inwoners ontvangen passende ondersteuning en zorg.

“Werk actief samen met de wijk en buurten, maar rol geen blauwdruk in werkwijze uit over de wijken en de buurten. Elke wijk/buurt heeft een eigen identiteit en organisatieopbouw. Stem de relatie vanuit de gemeente hierop af en richt je organisatie hierop in.”
Inwoner in participatietraject coalitieakkoord 2018-2022

Jaarlijkse uitvoeringsprogramma's

Deze vier strategische doelstellingen werken we samen met de stad en maatschappelijke partners uit in een uitvoeringsprogramma met vier doelstellingen. We werken op basis van een Plan Do Check Act (PDCA-) cyclus. 'We' in de uitvoering is dan ook nadrukkelijk de gemeenschap Gorinchem: inwoners, maatschappelijke partners en gemeente.

² Zie bijlage 3

Omdat de strategische doelstellingen nog erg abstract zijn hebben we ze in dit beleidskader nader uitgewerkt. In de hoofdstukken 2 tot en met 5 treft u deze uitwerking aan.

Drie prioriteiten voor 2019 en 2020

Vanuit het coalitieakkoord en de participatie met inwoners en maatschappelijke partners hebben we als gemeente drie prioriteiten die we in 2019 en 2020 in de uitvoeringsplannen nadrukkelijk willen meenemen:

- Zoveel mogelijk de lastendruk van mantelzorgers reduceren
- Het faciliteren van ontmoeting/contact en duurzame verbindingen
- Wijkgericht werken.

Naast de vier strategische inhoudelijke doelstellingen zijn drie procesmatige doelstellingen geformuleerd. Om daadwerkelijke verandering te realiseren moet er ook gekozen worden naar de processen en aanpak:

1. Ontschotting van gemeentelijke systeem. We passen onze werkprocessen verder aan op basis van de vragen van inwoners. De bedoeling en het perspectief zijn leidend. Niet het systeem.
2. Anders werken: Betrokkenheid inwoners en maatschappelijke partners als onderdeel van uitvoering en implementatie (passend bij organisatieontwikkeling, visie van de stad). Participatie is een wezenlijk onderdeel van dit plan.
3. Opzetten en uitbouwen monitoring en verantwoordingssysteem samen met raad en maatschappelijke partners).

Met de eerste twee doelstellingen zijn we al langer tijd aan de slag. Deze zijn overstijgend aan het Sociaal Domein en betreffen feitelijk gemeente brede opgaven. We hebben ze hier wel expliciet benoemd omdat ze randvoorwaardelijk zijn aan het slagen van de opgaven in dit kader.

Effecten monitoren

Naast de inhoudelijke ambities op het Sociaal Domein hebben we ook financiële uitdagingen: Doordat als gevolg van het landelijke beleid meer mensen langer zelfstandig wonen worden de maatschappelijke opgaven voor de gemeenten groter. Dit alles binnen beperkte budgetten. We willen dan ook weten of de inspanningen die we leveren ook tot de gewenste effecten zullen leveren. Daartoe zullen we met een aantal andere gemeenten samen investeren in de ontwikkeling van een monitor. Een monitor die meer omvat dan de huidige mogelijkheden die vooral een samenbundeling is van bestaande data en niet specifiek gericht is op de effecten van ons beleid. Door te investeren in een nieuwe vorm van monitoring stellen we ook de raad in staat om hun kader stellende en controlerende rol beter in te vullen. En het geeft inwoners en maatschappelijke partners inzicht en de mogelijkheid om invloed uit te oefenen.

In hoofdstuk 7 beschrijven we het ontwikkelproces om te komen tot een dergelijke monitor.

Droom voor Sociaal Domein 2022 van maatschappelijke partner:

Over vier jaar hoeven we het woord participatie niet meer te gebruiken.
Samenleven = vanzelfsprekend!

1. Trends

In dit hoofdstuk beschrijven we kort een aantal relevante trends binnen het Sociaal Domein voor de gemeente Gorinchem.

Trend 1: Vergrijzing en langer zelfstandig thuis blijven wonen

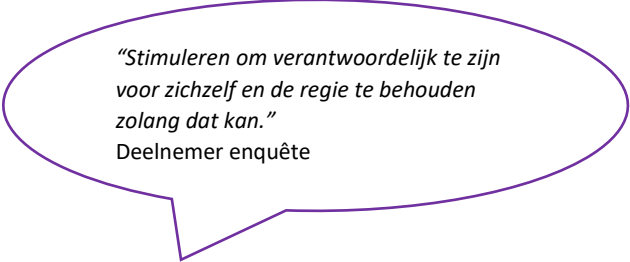
- Toenemende druk bij mantelzorgers.
- Sociale netwerkversterking.
- Toenemende vraag naar passende woonvormen voor doelgroepen met een specifieke zorgvraag (bv knarrenhof).
- Zwaardere zorgvraag in wijken en buurten.
- Zorg en ondersteuning dichtbij kunnen bieden.
- Hoge cijfers rondom eenzaamheid terugbrengen.

Voorbeelden in Gorinchem

Dementievriendelijke gemeente met als pilotwijk Lingewijk, mantelzorgcompliment, Alzheimer-café, deelname aan landelijk programma Een tegen eenzaamheid.

Strategische vraagstukken

- Investeren in welzijn (opbouwwerk, buurthuisvoorzieningen, cultuur met impact, sport met impact).
- Onderzoek naar woonvormen: visie vaststellen wonen met zorg, spreiding van voorzieningen samen met de buurgemeenten. Wie, wat, waar, hoe.
- Regionale visie op voorzieningenniveau Sociaal Domein (inclusief toegang, ICT, werkvoorziening).

"Stimuleren om verantwoordelijk te zijn voor zichzelf en de regie te behouden zolang dat kan."
Deelnemer enquête

Trend 2: Omslag van zorg naar preventie

- Investeren in vroeg signaleren van potentiële risicosituaties en voorkomen van risicosituaties.
- Verbinden van informele netwerken met professionals.
- Schaalgrootte van Gorinchem inzetten als kans: groot genoeg om alle voorzieningen in huis te hebben, klein genoeg om te zorgen dat iedereen elkaar kent/alle initiatieven elkaar kennen.
- Investeren in permanent versterken van het netwerk vanuit het gedachtengoed van positieve gezondheid (en dus over grenzen van Sociaal Domein heen) met als doel dat inwoners gelukkiger/gezonder zijn.
- Investeren in voorkomen van schuldenproblematiek en armoedebeleid.

Voorbeelden in Gorinchem

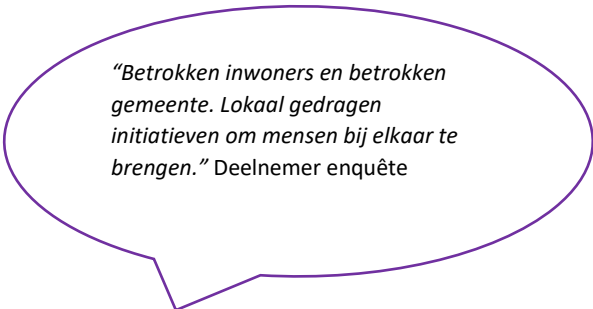
'It takes a village', GIDS-project, preventief beleid schulden.

Strategische vraagstukken

Dit is een opgave die we vooral als gemeenschap met elkaar op moeten pakken. Hoe verleiden we de inwoners om eigenaar te worden van het Sociaal Domein en zich verantwoordelijk te voelen voor hun buuren? Advies om te investeren in communicatie, voorbeeldgedrag, verbinding met cultuur en sport als dragers voor het andere gedrag (denk aan positief coaching), versterken van bestaande wijk en burgerinitiatieven, wijkgericht werken, versterking Klussendienst, versterken basis-infrastructuur (verbinden formele en informele zorg).

Trend 3: Inclusieve samenleving

- Verbinden van inwoners onderling en verbinden van inwoners en overheid zijn twee ambities die ook in de visie van de stad terugkomen. Sociale verbinding (sociale cohesie) in wijken en buurten is een belangrijke pijler van het integraal sociaal beleid. Door te faciliteren dat inwoners meer naar elkaar omkijken en een helpende hand willen en kunnen bieden worden veel problemen voorkomen. Vanuit de omslag van zorg naar preventie is dit een belangrijke voorwaarde.
- Investeren in duurzame verbindingen tussen de verschillende organisaties en zo bouwen aan een krachtige basis infrastructuur voor het welzijn van onze inwoners.
- Relatieve lage participatiegraad vrijwilligers (nog nader te onderzoeken omdat niet duidelijk is welke indicatoren zijn gebruikt). Belangrijk om te investeren als dat inderdaad zo is. Daarnaast vergt dit wel altijd aandacht.
- Impact op het verzorgingsgebied doordat er relatief veel (regionale) voorzieningen zijn in Gorinchem en de risico's die we als gemeente lopen op het moment dat regionale samenwerking onvoldoende is.
- Diversiteit in de Gorcumse samenleving biedt kansen maar ook uitdagingen. Investeren in een samenleving waar iedereen ertoe doet.

"Betrokken inwoners en betrokken gemeente. Lokaal gedragen initiatieven om mensen bij elkaar te brengen." Deelnemer enquête

Voorbeelden in Gorinchem

Leef je passie (vrijwilligersproject Natuurcentrum), vrijwilligersavond, Maand van Respect/Stad van Tolerantie.

Strategische vraagstukken

- Opgave voor de komende jaren is: hoe richten we een structuur in van basisvoorzieningen voor de gemeente waarin we inwoners zoveel mogelijk zelf activeren? Die bovendien ondersteunend is aan de ambitie om van zorg naar preventie te komen, toenemende leefbaarheid etc.
- Onderzoeken hoe we mensen met afstand tot de arbeidsmarkt kunnen ondersteunen en stimuleren om actief deel te nemen in de maatschappij
- Nadenken over wat we als gemeente zelf doen en wat we door de stad laten doen: bij voorbeeld ondersteuning mantelzorg, vrijwilligerssteunpunt, Gorinchem Beweegt, opbouwwerker, etc. Welke rol willen we hebben (NB: dit geldt voor meerdere terreinen).
- Anders inrichten van de inspraak Sociaal Domein: van adviesraden/ belangenbehartigers naar één participatieraad Sociaal Domein.

Trend 4: Maatwerk

Bij iedere zorgvraag daadwerkelijk zoeken naar de juiste oplossing voor de zorgvrager en ons niet laten remmen door hele strakke kaders. Dit heeft consequenties voor de onderlinge samenwerking van aanbieders, de aanpak van de gemeente en de inrichting van processen en systemen.

Aandachtspunten hierbij zijn:

- Zorg en welzijn inrichten vanuit de leefwereld en gebaseerd op partnership en niet vanuit het systeem.
- Vanuit de gemeente investeren in andere manier van werken en denken zowel intern als in samenspraak met maatschappelijke partners.
- Ruimte bieden voor experimenten en andere samenwerkingsvormen met aanbieders. Dit vraagt ook investeren in geld en tijd van het transformatieproces en de ruimte voor mislukking.

Voorbeelden in Gorinchem

Begeleiding anders, beweegcoach, beschermd wonen naar beschermd thuis.

Strategische vraagstukken

- Dit is een opgave die we vooral als gemeenschap met elkaar op moeten pakken. De kern van het Sociaal Domein beleid zoals dat nu wordt opgesteld. Hier ook financiële middelen voor beschikbaar stellen: vergt ontschotting en transparantie. Nadrukkelijk koppelen aan de interne organisatieontwikkeling als het gaat om beleid en ondersteuning.
- Integrale budgettering.
- Monitoring, sturing en controle op basis van maatschappelijke effecten en lange termijn.
- Duidelijke positie vanuit Gorinchem bepalen binnen regionale samenwerkingsverbanden.

Algemeen

Participatie van inwoners/politieke spelveld veranderd: omdat het Sociaal Domein heel dicht bij de leefwereld van de inwoners staat is voor het Sociaal Domein de manier waarop inwoners actief betrokken worden bij de formulering en uitvoering van het beleid een belangrijke trend waar ook de gemeente Gorinchem de komende 10 jaar zeer veel aandacht aan moet geven. De mondigheid van de inwoners is de laatste jaren ook steeds groter geworden en ook de wetgeving geeft burgers steeds meer mogelijkheden om inspraak te hebben (omgevingswet, right to challenge etc.). Gorinchem is een stad waar veel actieve burgers wonen die in toenemende mate initiatieven ontplooiën, van zich laten horen of mee willen denken.

Actieve burgerparticipatie gaat verder dan de mening vragen over beleid. Met het integrale sociale beleid geven wij hier een eerste aanzet voor door zowel inwoners te betrekken bij de formulering van het beleid, maar ook in de concrete formulering en uitwerking van de uitvoeringsplannen. We hebben ook de intentie om hierbij aan te haken bij de ontwikkeling van het wijkgericht werken.

"Mensen hechten waarde aan de mogelijkheid om zelf keuzes te maken. Dat geeft een gevoel van zelfstandigheid en onafhankelijkheid. Als gemeente kun je daar iets in sturen, maar de uiteindelijke beslissing is vaak voor de inwoner zelf."
Deelnemer enquête

"Ik pleit ervoor om dat wat er al is te versterken, het is niet nodig om steeds met nieuwe dingen te komen."
Deelnemer enquête

De vier doelstellingen van het integraal sociaal beleid nader toegelicht

Hoofdstuk 2: Gorcumers hebben een gezonde leefstijl.

Hoofdstuk 3: De leefomgeving draagt bij aan de lichamelijke en mentale gezondheid van inwoners.

Hoofdstuk 4: Iedereen kan meedoen.

Hoofdstuk 5: Inwoners ontvangen passende ondersteuning en zorg.

2. Doelstelling 1: Gorcumers hebben een gezonde leefstijl

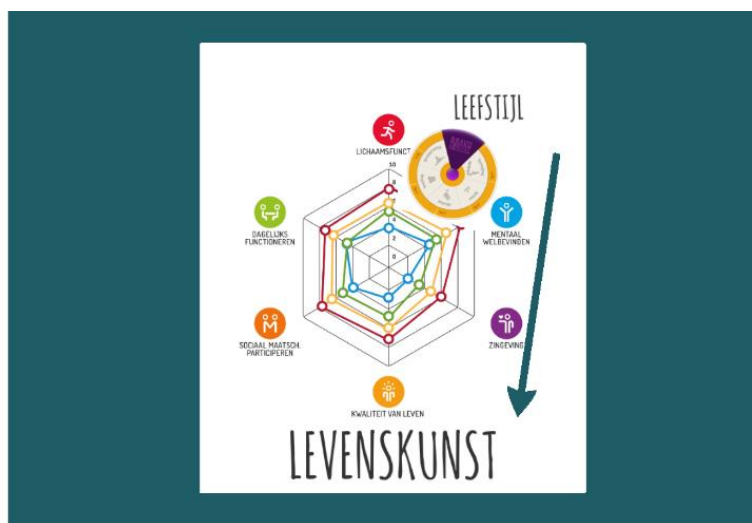
2.1 Wat is een gezonde leefstijl?

Een gezonde leefstijl bestaat uit goed eten, bewegen en balans. Een juiste balans tussen werk en ontspanning is essentieel voor vitaliteit. Ook een goede nachtrust draagt bij aan gezondheid.

Een gezonde leefstijl zorgt ervoor dat je als persoon goed in je vel komt te zitten en kan zelfs (chronische) ziektes helpen voorkomen.³ We focussen ons hierbij op de thema's die ook wel BRAVO worden genoemd (Bewegen, Roken, Alcohol, Voeding & ontspanning).

Vanwege de preventieve én helende effecten, streven wij er gezamenlijk naar dat Gorcumers zoveel mogelijk een gezonde leefstijl hebben. Het gaat niet alleen over het voorkomen van ziektes, maar vooral over het stimuleren van gezondheid.

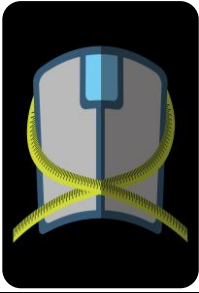
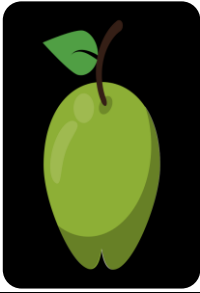
Leefstijl en de bijbehorende thema's zijn belangrijke elementen van gezondheid. Ze richten zich vooral op het lichamelijke en het mentale deel van het web van positieve gezondheid. Het is van belang dat ook de andere dimensies van gezondheid aandacht krijgen. Vanuit het Instituut Positieve Gezondheid wordt dan ook over levenskunst gesproken.

Figuur Van Leefstijl naar levenskunst, *Bewerkt door Anders gezond*

³ Bron: www.deleefstijlpoli.nl

2.2 Huidige situatie

					
Ervaren gezondheid 80% van de inwoners van Gorinchem in de leeftijd van 19-64 jaar ervaart de eigen gezondheid als zeer goed of goed. Voor de inwoners boven de 65 jaar is dat 57%.	Beweegnorm Qua sportdeelname en bewegen scoren Gorcumers gemiddeld beter dan de inwoners van regiogemeenten. 57% van de doelgroep tussen 19-64 jaar en 69% van de doelgroep boven de 65 jaar voldoet aan de norm gezond bewegen ⁵ .	Gezond gewicht In Gorinchem heeft het overgrote deel van de jeugd een gezond gewicht, gemiddeld 85%. ⁴ Onder volwassenen en ouderen neemt dit percentage sterk af. 43% van hen heeft een gezond gewicht. Een gezond gewicht draagt bij aan vitaal oud worden en voorkomt aandoeningen zoals hart- en vaatziekten, diabetes en depressies.	Gezonde voeding Een minderheid van de Gorcumse kinderen voldoet aan de fruitnorm ⁵ . 37% van de 5-jarigen voldoet aan deze norm, tegenover 13% van de 12- tot 15-jarigen. Daarnaast staat groente ook nog niet dagelijks op het menu van alle kinderen. Gemiddeld één derde van de kinderen tussen 5 en 15 jaar eet dagelijks groente. ⁶	'Verantwoord' middelengebruik NIX18 is de stelregel, jongeren niet drinken en roken voor hun 18 ^e jaar. Dit geldt ook voor drugsgebruik. Een positieve trend is ingezet: jongeren beginnen op latere leeftijd met roken en drinken, minder jongeren roken en drinken alcohol en jongeren zijn minder vaak dronken. Toch gebruikt in Gorinchem één derde van 14-15-jarigen alcohol. 23% drinkt meer dan 5 drankjes op één gelegenheid. 30% van de 65+ers in Gorinchem is een zware en/of overmatige drinker. ⁷	Ontspannen zijn* Steeds meer mensen in de samenleving ervaren stress of psychische belasting. In toenemende mate geldt dit ook voor jongeren. 37% van de inwoners tussen 19 – 64 jaar heeft een matig risico op een angststoornis of een depressie en 6% zelfs een hoog risico. Bij de doelgroep van 65 jaar en hoger heeft 42% een matig en 5% een hoog risico. Het hebben van schulden of ervaren overbelasting door mantelzorg kan een belangrijke factor zijn voor psychische belasting.

* Langdurige stress en beperkte ontspanning hebben negatieve effecten op de gezondheid, zowel op korte als op lange termijn. Mensen voelen zich minder gelukkig, krijgen fysieke klachten en hebben een hoger risico op hart- en vaatziekten. Daarbij gaan mensen door stress vaak ongezonder leven: weer of meer roken, ongezonder eten, meer alcohol drinken of minder bewegen.⁸ Vanwege deze effecten wordt er in dit beleid ook aandacht besteed aan het voorkomen van stress en het creëren van een ontspannen houding. Om dit te realiseren is meer nodig. Niet alleen individuele preventie, maar ook collectieve aandacht voor dit thema.

⁴ Beweegnorm: Volwassenen en ouderen: minstens 150 minuten per week aan matig intensieve inspanning, zoals wandelen en fietsen, verspreid over diverse dagen. Kinderen van 4-18 jaar: minstens elke dag een uur matig intensieve inspanning. Fruitnorm: 2 stuks fruit per dag.

⁶ Gezond gewicht: Variërend van 90% onder 2-jarigen tot 81% onder 14/15-jarigen.

⁵ Minimaal 2 stuks fruit per dag

⁷ Er zijn geen cijfers beschikbaar van het voedingspatroon van volwassen Gorcumers.

⁷ Een zware drinker drinkt minstens één dag per week minstens 4 (vrouwen) of minstens 6 (mannen) glazen alcohol. Een overmatige drinker drinkt meer dan 7 (vrouwen) of 14 (mannen) glazen alcohol per week.

⁸ Bron: www.thuisarts.nl.

2.3 Wat willen we bereiken?

Om de behaalde resultaten te behouden, willen we qua investering op een gezonde leefstijl de huidige lijn doorzetten. Daarbij hebben we meer aandacht voor het gewicht, het middelengebruik en de mate van ervaren stress. De wens is om in de periode 2019 – 2022 aan onderstaande doelstellingen te werken:

- Meer volwassenen (18-65 jaar) voldoen aan de beweegrichtlijnen.
- Meer volwassenen (18-65 jaar en ouder) hebben een gezond gewicht.
- Meer kinderen eten dagelijks groenten en fruit en voldoen aan de fruitnorm (richtlijnen gezonde voeding).
- Meer kinderen groeien op in een rookvrije omgeving. Zij worden zoveel mogelijk beschermd tegen de schadelijke gevolgen van (mee)roken en de verleiding om te gaan roken.
- Jongeren tot 18 jaar drinken geen alcohol en gebruiken geen drugs.
- Minder ouderen van 65 jaar en ouder zijn zware en/of overmatige drinker.
- Minder volwassenen (18-65 jaar en ouder) ervaren stress en psychische belasting, waarbij specifiek aandacht wordt besteed aan stress als gevolg van schuldenproblematiek en overbelasting van mantelzorgers. Ook psychische belasting bij jongeren (tot 18 jaar) willen we beperken.

Wat nemen we als gemeente mee in de uitvoeringsplannen?

- We sluiten aan bij de ambities en maatregelen van het Nationaal Preventieakkoord en gaan idealiter nog een stapje verder van leefstijl naar levenskunst.
- Met betrekking tot de sportmogelijkheden en het stimuleren van bewegen bouwen we verder op de eerder vastgestelde ambities van de “Kracht van Sport”⁹ en faciliteren we de beweegcoach.
- We blijven investeren in een gezond voedingspatroon van alle Gorcumers van jong tot oud.
- Om NIX18 onder de Gorcumers gemeengoed te krijgen, kiest de gemeente Gorinchem voor een preventieve aanpak. De focus ligt op ouders, omdat zij een belangrijke rol hebben. Voorlichtingsactiviteiten aan ouders worden gecontinueerd.
- Er wordt onderzoek gedaan naar de relatie tussen eenzaamheid en overmatig alcoholgebruik onder 55+ers. Op basis van de resultaten, worden er passende maatregelen genomen.
- De gemeente investeert in het verlagen van de lastendruk bij mantelzorgers.
- We werken aan sociale netwerkversterking ter ondersteuning van cliënt en (spil)mantelzorger.
- We werken actief aan de financiële gezondheid van onze inwoners.
- We werken actief aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen en jongeren en de aanpak van pesten.
- We investeren gezamenlijk in duidelijke informatievoorziening voor inwoners die meer aan hun leefstijl of gezondheid willen werken.

⁹ Link naar Kracht van Sport.

3. Doelstelling 2: De leefomgeving draagt bij aan de lichamelijke en mentale gezondheid van onze inwoners

3.1 Wat is een gezonde leefomgeving?

Een gezonde leefomgeving is een omgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is.

Onderscheid van de fysieke en sociale leefomgeving

Bij een 'fysieke leefomgeving' denken we aan het effect van groen, fijnstof, geluidsoverlast en toegankelijkheid van de openbare ruimte voor mensen met een visuele of lichamelijke beperking. Ook de bestaande woningvoorraad en de opzet van de wijk of buurt speelt daarbij een grote rol. Uit onderzoek is gebleken dat een schone, groene en goed onderhouden woonomgeving, met aandacht voor biodiversiteit, met (speel)voorzieningen, met ruimte voor bewegen, bijdraagt aan een groter woongenot en dus tot een positieve gemoedstoestand van mensen.

Met een 'sociale leefomgeving' bedoelen we het gevoel van (on)veiligheid, sociale cohesie zoals betrokkenheid met elkaars wel en wee, de mogelijkheid om kleine irritaties op te kunnen lossen en het vieren van feestjes. Maar ook een beroep kunnen doen op elkaar in nood. Het in de buurt elkaar kunnen ontmoeten en meedoen aan activiteiten, draagt bij aan het welbevinden en het gevoel van veiligheid en geborgenheid in de buurt. Een veilige en vertrouwde omgeving is zeker ook van belang voor mensen die te maken hebben met GGZ-problematiek, zoals depressie en angst.

3.2 Huidige situatie

		
Ruim 95% van de inwoners voelt zich goed over hun gezondheid in relatie tot de leefomgeving	Ruim 49% van de inwoners is tevreden over de buurt waar ze in wonen. Ruim 30% noemt de buurt gezellig, fijn wonen, veilig en netjes. Er worden wel opvallend veel opmerkingen gemaakt over het parkeerbeleid en zwerfafval/ophoping afval bij containers. Ook is het opvallend dat veel inwoners (ruim 43%) niet weten welke activiteiten in hun wijk worden georganiseerd.	Slechts een klein percentage (5%) huurders van Poort6 heeft positieve verwachtingen heeft over de leefbaarheid de komende jaren. 27% verwacht een achteruitgang de komende jaren. Problemen rondom leefbaarheid lijken met name te liggen in de uitstraling van de wijk. Zoals de onderhoudsstaat van gebouwen en woningen en het ontbreken van sociale samenhang en onderling contact tussen buurtbewoners.

3.3 Wat willen we bereiken?

"Ik vind het belangrijk om op de hoogte te zijn van alle mogelijkheden die er worden geboden om hulp te vragen."
Deelnemer enquête

Wonen

- Meer inwoners kunnen in de toekomst terugvallen op een betere voorraad woningen waarin zorg geleverd kan worden. Levensbestending bouwen kan daaraan bijdragen.
- Meer inwoners worden begeleid bij het keuzeproces als thuis wonen eigenlijk niet langer gaat en mantelzorgers dreigen om te vallen
- Voor meer inwoners zijn er passende woonzorginitiatieven. Hiertoe neemt de gemeente het initiatief tot een afwegingskader. Uitgangspunt is de daadwerkelijke vraag van inwoners.
- Voor alle inwoners is er informatie & advies en begeleiding door thuiszorg en transferbegeleiding bij aanstaand ontslag vanuit ziekenhuis.
- Meer inwoners worden gestimuleerd om tijdig maatregelen te nemen om langer zelfstandig thuis te kunnen blijven.¹⁰

Leefomgeving

- Meer Gorcumers zijn tevreden over de (leefbaarheid van de) buurt als gevolg van de leefomgeving.
- Meer Gorcumers zijn bekend met de initiatieven en organisaties in hun buurt.
- Meer Gorcumers weten buurthuizen en ontmoetingsplekken beter te vinden in hun buurt of wijk en maken daar vaker gebruik van. De bezettingsgraad en het aantal activiteiten neemt toe.
- Meer kwetsbare inwoners krijgen een plaats in de wijk: van beschermd wonen naar beschermd thuis, integratie en participatie zijn vanzelfsprekend.
- Gorinchem heeft een dekkend netwerk van Automatische Externe Defibrillators (AED's) en burgerhulpverleners (BHV'ers).

Openbare ruimte

- Iedereen draagt bij aan een schone, veilige en vertrouwde woonomgeving in zijn/haar eigen buurt (bv geen zwerfafval en hondenpoep op straat)
- Meer toegankelijkheid openbare ruimte voor mensen met een fysieke beperking.
- Meer inwoners vertonen gezond gedrag doordat de directe omgeving/buurt/straat hen hiertoe uitnodigt

Wat nemen we vanuit de gemeente mee in de uitvoeringsplannen?

Wonen

- In de nog te ontwikkelen woonvisie wordt uitdrukkelijk aandacht besteedt aan sociale aspecten van wonen. Dit betekent dat er aan de hand van prestatieafspraken tussen huurdersvereniging HP6, woningbouwcorporatie Poort6 en gemeente invulling wordt gegeven aan een sociaal woon- en leefklimaat.

¹⁰ Nog te ontwikkelen Woonvisie gemeente Gorinchem.

- We stellen een uitvoeringsprogramma 'wonen met zorg' vast als onderdeel van de woonvisie. Het stelt ons in staat om strategische keuzes te maken over het woon-zorgaanbod in onze gemeente. Wij gaan hierin regionaal optrekken. Wij willen op basis van een totaalbeeld om gaan met initiatieven die in Gorinchem en ons omringende gemeenten ontstaan.
- We stimuleren dat zorgaanbieders alle Gorcumers die van 'thuis' naar 'uit-huis' wonen (zorgvoorziening) een persoonlijk advies en duidelijke voorlichting geven over wat er gaat gebeuren.

Leefomgeving (fysiek)

- We gaan in samenspraak met inwoners en maatschappelijke partners onderzoeken hoe we de verschillende wijken gezonder kunnen inrichten. De Omgevingswet biedt hiervoor mogelijkheden. De ligging van Gorinchem, omsloten door de (water, spoor en verkeers)wegen, zorgt ervoor dat de effecten van geluid en fijnstof op de gezondheid van Gorcumers nadrukkelijk meewegen. Gorinchem heeft het gezond ontwerpen en inrichten van de fysieke leefomgeving hoog op de agenda.
- Aandacht voor openbare ruimte en omgevingselementen die mensen met dementie hinderen en waar nodig en mogelijk een oplossing bieden.

Leefomgeving (sociaal)

- We werken aan zogenaamde inclusieve wijken, waarin alle mensen onderdeel kunnen zijn van de (wijk) gemeenschap¹¹. We werken wijkgericht en doen dat samen met de politie, woningcorporatie Poort6, scholen, buurthuizen, vrijwilligers en andere maatschappelijke partners.
- We stimuleren en faciliteren (netwerken van) verbinders in de wijk (informeel en professioneel). Informele contacten tussen bewoners onderling zijn het cement (cohesie) binnen een wijk of buurt. Deze contacten en netwerken zijn een waardevolle aanvulling op de formele contacten van gemeente, (zorg)instellingen, scholen, vrijwilligers en opbouwwerk in een wijk.
- We investeren in burgerinitiatieven die zich richten op het creëren van ontmoetingen, het bieden van ondersteuning en het bouwen aan netwerken. Door het bieden van professionele ondersteuning, het vergemakkelijken van het proces voor financiering etc. (bijvoorbeeld via *Blik in Actie* of de subsidie Straat- en Buurtactiviteiten)
- We investeren in een volledig, toegankelijk en begrijpelijk overzicht van de zorg- en welzijnsvoorzieningen in Gorinchem op buurt-, wijk- en stadsniveau.
- We stimuleren samenwerking en gezamenlijke activiteiten in buurthuizen.
- We investeren in informatie, educatie over en bewustwording van de omstandigheden (en belemmeringen) waarmee men in het dagelijks leven te maken kan hebben en hoe anderen kunnen steunen.

Openbare ruimte

- Met het speelruimte plan wordt gewerkt aan een aantrekkelijk aanbod van speelvoorzieningen. Vanuit Sociaal Domein beleid is onze bijdrage dat kinderen en volwassenen zelf meebepalen. Verder zorgen we voor meer bekendheid van het

¹¹ Vanuit de visie dat alle Gorcumers gebaat zijn bij een gezamenlijk beleid voor een open samenleving, waarin verschillen worden erkend en omarmd, is in 2018 het emancipatie- en diversiteitsbeleid 2018-2023 vastgesteld

speelaanbod in Gorinchem. Iedereen kan gebruik maken van de voorzieningen.

- We willen dat Gorcumers meer de fiets pakken of wandelen. Dit kan doordat we werken aan een goede fietsinfrastructuur. Gorinchem een veilige fietsvesting. Vanuit het Sociaal Domein beleid zullen we inzetten op de gedragsverandering die mogelijk wordt gemaakt door de fysieke realisatie van de fietsvesting. Meer beweging, meer Gorcumers op de fiets of aan het wandelen.
- Met betrekking tot de toegankelijkheid van de openbare ruimte sluiten we aan op de ambities en maatregelen die op basis van het VN-verdrag over de rechten van personen met een beperking (december 2006¹²) zijn vastgesteld. Vanuit het Sociaal Domein beleid verbinden we de uitvoeringsplannen met de inspanningen rond Omgevingswet zodat we integraal met inwoners aan de toegankelijkheid van de leefomgeving werken.

4. Doelstelling 3: Iedereen kan meedoen

4.1 Wat verstaan we onder 'iedereen kan meedoen'?

Gorinchem is een stad waarin iedereen, ook de meest kwetsbare inwoners, zijn of haar toekomst in eigen hand kan nemen, kan meedoen naar vermogen en zich kan ontwikkelen.

Dit betekent onder andere:

- Het hebben van sociale contacten.
- Het hebben van een zinvolle dagbesteding.
- Bijdragen aan de ontwikkeling van de stad.

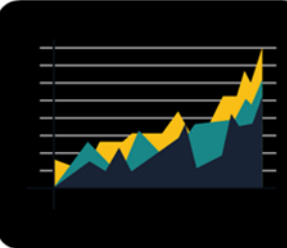
Mee kunnen doen betekent dat er sterkere verbindingen nodig zijn tussen inwoners onderling waarbij men omkijkt naar en zorgt voor elkaar. Het hebben van betekenisvolle contacten kan isolement, gevoelens van “er niet meer toe doen” en gezondheidsproblemen voorkomen. Mee kunnen doen in de samenleving draagt direct bij aan de fysieke en mentale gezondheid van inwoners.

Mee kunnen doen in de samenleving is echter niet voor iedereen vanzelfsprekend. Sommige factoren kunnen het meedoen vergemakkelijken:

- Financiële gezondheid.
- Taalvaardigheid.
- Fysieke gezondheid.
- Mentale gezondheid.

¹² Nederland heeft het verdrag op 30 maart 2007 ondertekend en op 14 juni 2016 geratificeerd. Op 14 juli 2016 is het verdrag in werking getreden.

4.2 Huidige situatie

			
Meedoen en sociale contacten In Gorinchem is 50% van de inwoners van mening is dat buurtbewoners voor elkaar klaar staan (landelijk is dat percentage 57%). Daarnaast is 45% van de inwoners matig of ernstig eenzaam*. Vrijwilligerswerk Er zijn in Gorinchem ruim 300 organisaties die met vrijwilligers werken. Een kwart van deze organisaties heeft te maken met een afname van het aantal vrijwilligers. Vrijwilligerswerk maakt laagdrempelige voorzieningen nabij mensen in wijk en buurt mogelijk. Anderzijds kan vrijwilligerswerk voor de vrijwilligers zelf bijdragen aan emancipatie (ervaringen opdoen en vaardigheden uitbouwen, hebben van een netwerk aan collega's waardoor iemand zich gesteund en gewaardeerd voelt) en meedoen van mensen die buiten de samenleving staan (bijvoorbeeld door zorg, eenzaamheid of werkloosheid). Vrijwilligerswerk kan ook een waardevolle eerste opstap zijn naar een betaalde baan	Arbeidsmatige dagbesteding ** We streven naar een doorlopende ontwikkelingslijn van ontmoeting naar vrijwilligerswerk, arbeidsmatige dagbesteding en nieuw beschut bij een beperking. Ondanks een aantrekkelijke economie, sluit de vraag naar werk en aanbod van werk niet volledig op elkaar aan. Inwoners die voorheen onder de Wet Sociale Werkvoorziening en Wajong vielen en statushouders (asielzoekers met een verblijfsvergunning) zijn gebaat bij maatwerk toegespitst op de persoonlijke situatie. Mensen met een arbeidsbeperking komen door de afbouw van de regeling Wet Sociale Werkvoorziening en de komst van de participatiewet direct in de bijstand. Een deel van de inwoners met een arbeidsbeperking heeft zoveel ondersteuning nodig dat uitplaatsing bij een reguliere werkgever niet reëel is. Voor deze doelgroep is er de regeling 'Nieuw beschut'. Mensen met de indicatie voor Nieuw beschut zouden tijdelijk wat ritme en ondersteuning kunnen opdoen bij de arbeidsmatige dagbesteding van de Wmo. ****	Aantal inwoners met een uitkering Inwoners met een uitkering 620 inwoners met een werkloosheidsuitkering 920 inwoners met een uitkering in de bijstand 1840 inwoners met een arbeidsongeschiktheidsuitkering Financiële gezondheid Er zijn minder mensen met schulden, maar als er sprake is van schulden zijn deze vaak moeilijker op te lossen. Hierin volgt Gorinchem de landelijke trend. Het niet kunnen rondkomen is een belangrijk obstakel om deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk leven. Gorinchem kent een aantal regelingen bijzondere bijstand om ouders met kinderen toch tegemoet te komen. Ook Stichting Leergeld biedt mogelijkheden. Schulden leiden tot gezondheidsproblemen, stress en andere problemen. Met de aanpak van schuldenproblematiek is brede winst te behalen.	Onderwijs en opleiding (passend onderwijs) Een doorlopende ontwikkelingslijn is ook van belang voor jongeren. Het is voor de onderwijs- en arbeidsloopbaan van belang vroegtijdig het perspectief van jeugdigen/leerlingen in beeld te hebben. Om passende ondersteuning tijdig en adequaat te arrangeren is het nodig dat de samenwerkingsverbanden onderwijs nauw samenwerken met de jeugdzorg, vanaf signalering tot en met de inzet van een jeugdhulptraject en met werkgevers. *** Taalvaardigheid Taalvaardigheid is een factor van belang om mee te kunnen doen aan de samenleving op allerlei gebieden. Naar schatting is 12% van de inwoners van Gorinchem laaggeletterd en 25% komt onder taalniveau B1. Het merendeel hiervan blijkt autochtoon te zijn (65 %). Onder werkenden komt laaggeletterdheid vaker voor bij mensen met een beroep met een lage sociale status (ongeschoold werk of fabriekswerk).

* Eenzaamheid doet zich voor in sociaal (het aantal contactmomenten) of mentaal opzicht (de mate waarin iemand zich eenzaam voelt). Om verbondenheid met elkaar (sociale cohesie) te versterken en eenzaamheid aan te pakken, investeert de gemeente in meerdere maatregelen: netwerkversterking, inloophmomenten bij bijvoorbeeld buurthuizen, bevorderen van contacten in de buurt en samen eten.

** Onder dagbesteding verstaan we in dit hoofdstuk alles van werk, gesubsidieerde arbeid, vrijwilligerswerk en (arbeidsmatige) dagbesteding. Dagbesteding zoals wordt geboden vanuit de Wmo komt terug in hoofdstuk 5.

*** Met de eigen invloed van jongeren op hun toekomst en het zo nodig ondersteunende hulpaanbod, kunnen jongeren deze loopbaan zonder onnodige uitval tegemoetzien. De coachende aanpak met Matchmakers vanuit de Dienst

Gezondheid en Jeugd ZHZ (Leerplicht en voortijdig schoolverlaten) en Avres past nauw op de lokale samenwerking Passend onderwijs-Jeugdwet.

**** Er zijn mooie initiatieven in Gorinchem die hier een bijdrage aan leveren zoals Dress for Succes en Stichting Kringloop.

4.3 Wat willen we bereiken?

Meedoen en sociale contacten

- Meer inwoners staan voor elkaar klaar.
- Minder inwoners voelen zich eenzaam.

“Heb aandacht, zowel in communicatie als in opleiding en begeleiding voor laaggeletterden en ouderen die op de digitale snelweg steeds meer achter beginnen te lopen.”

Inwoner in participatietraject coalitieakkoord 2018-2022

Dagbesteding (onderwijs, arbeid, vrijwilligers)

- Meer werkzoekenden (en schoolgaande jongeren) zijn toegerust op de vraag naar werknemers.
- Bredere intake van werkzoekenden bij uitval op de arbeidsmarkt en bij de aanvraag tot een uitkering: Wat heeft deze persoon nodig om weer zo snel mogelijk op de arbeidsmarkt aan de slag te gaan? Wat speelt er nog meer? En wat is de meest passende ondersteuning?
- We versterken het maatschappelijk leven en verenigingsleven in Gorinchem door de inzet van meer vrijwilligers. We streven ernaar dat meer mensen met een uitkering hoger op de participatieladder komen, door het doen van vrijwilligerswerk.
- We ondersteunen meer vrijwilligers zodat ze in staat blijven om te participeren en zich kunnen ontwikkelen.
- We willen meer mensen met een arbeidsbeperking aan het werk helpen bij reguliere werkgevers, inclusief de gemeente zelf.
- Het bedrijfsleven stimuleren meer te doen op het gebied van inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- Meer kinderen met een leerachterstand op het gebied van reken-, motorische- en sociaal emotionele vaardigheden kunnen gebruik maken van een goed voorschools aanbod, de doorgaande leerlijn, zorgstructuren en een passend aanbod voor naschoolse activiteiten.

Financiële gezondheid

- Minder mensen in complexe schuldensituaties. We willen bereiken dat deze doelgroep in een eerder stadium wordt bereikt. Zodat de situatie niet complexer wordt.

Taalvaardigheid

- Iedereen in de (regio) Gorinchem beschikt over voldoende basisvaardigheden (taal, rekenen en digitaal) om volledig mee te kunnen doen in de samenleving, of weet waar hij/zij hulp kan krijgen.
- Alle kinderen die een risico lopen op een taalachterstand¹³ kunnen gebruik maken van een dekkend (voldoende en gespreid) aanbod van voorschoolse educatie.

¹³ Vastgelegd in het Onderwijsachterstandenbeleid.

Wat nemen we vanuit de gemeente mee in de uitvoeringsplannen?

Sociale cohesie en sociale contacten

- We ondersteunen activiteiten op wijk en buurtniveau door middel van gerichte inzet van wijkcoördinatoren, medewerkers van Gorinchem Beweegt en de opbouwwerker. Doel is om inwoners te verbinden. Inzet van opbouwwerkers, wijkcoördinatoren, cultuurcoaches en buurtsportcoaches zorgen voor verbinding van initiatieven en mogelijkheden. Dit wordt nader uitgewerkt in het plan van aanpak wijkgericht werken.
- We continueren de versterking (door financiering, actief partnership en toevoegen van deskundigheid) van de opvoedkundige civil society, waarin kennis, kunde en ervaringen gedeeld worden en men elkaar helpt bij de uitdaging een kind te begeleiden in hun groeiproces (o.a. 'It takes a village to raise a child' en de ontwikkeling van een brede school).
- We stimuleren en faciliteren (netwerken van) verbinders in de wijk (informeel en professioneel) die elkaar ondersteunen en mogelijkheden verbinden. Daarom investeren we in burgerinitiatieven die zich richten op het creëren van ontmoetingen, het bieden van ondersteuning en het bouwen aan netwerken.
- We continueren ondersteuning van organisaties die vrijwilligers inzetten gericht op het ondersteunen van anderen en zorgen voor het duwtje in de rug/als maatjes optrekken.
- We zetten structurele culturele activiteiten op wijk- en stadsniveau in om ontmoetingen te creëren en verbindingen te leggen tussen groepen (kwetsbaar en niet kwetsbaar, jong en oud etc.). We bundelen deze activiteiten onder de noemer Cultuur met Impact.
- We nemen deel aan het landelijk actieprogramma Eén tegen Eenzaamheid.

Arbeidsmatige dagbesteding

- We bouwen de sluitende aanpak voor jongeren, onderwijs, arbeidsmarkt verder uit.
- We verbinden de arbeidsmatige dagbesteding waar mogelijk met de dagbesteding vanuit de Wmo en ontschotten de instrumenten en middelen om dit mogelijk te maken.
- We blijven investeren in en door ontwikkelen van het vrijwilligerssteunpunt en het mantelzorgsteunpunt.
- We investeren in projecten die de kloof tussen vrijwilligerswerk en arbeid kunnen dichten (bij voorbeeld Leef je Passie – Natuurcentrum).

Financiële gezondheid

- We gaan meer inzetten op het versterken van financiële vaardigheden, vroegsignalering en inspelen op life events (zoals scheiden, werkloosheid en overlijden).

Taalvaardigheid

- In samenwerking met maatschappelijke partners zoals Bibliotheek, Avres, Da Vinci College, Vluchtelingenwerk en de Stichting Lezen en Schrijven werken we toe naar een Taalpact dat in het voorjaar van 2019 wordt bekrachtigd.¹⁴
- We leggen prestatieafspraken vast met het onderwijsveld en aanpalende organisaties over de doorgaande leerlijn, zorgstructuren en een passend aanbod voor naschoolse activiteiten met als doel kinderen met een leerachterstand zich zo goed mogelijk te ontwikkelen.¹⁵

¹⁴ Regionale samenwerking tussen gemeenten.

¹⁵ Onderwijsachterstandenbeleid.

5. Doelstelling 4: Inwoners ontvangen passende ondersteuning en zorg

5.1 Wat is passende ondersteuning en zorg

Vrijwel alle inwoners hebben op een bepaald moment in hun leven behoefte aan ondersteuning en zorg. Inwoners weten dit veelal voor zichzelf en elkaar te organiseren door hun eigen netwerk en al dan niet professionele hulp- en zorgverleners in te schakelen. Het uitgangspunt van passende ondersteuning en zorg in die gevallen is dat het aansluit op de situatie van de inwoner. Voor die inwoners die zelf niet in staat zijn om dit te organiseren of die hierbij hulp nodig hebben wordt eveneens een passende oplossing geboden.

“Op adem komen door kwalitatief goede en passende respijtzorg.”
Inwoner in participatietraject Mantelzorgbeleid

5.2. Huidige situatie

			
Gebruik voorzieningen 21% van de huishoudens in Gorinchem maakt momenteel gebruik van individuele voorzieningen op grond van de Wmo, Wet op de Jeugdzorg en/of de Participatiewet (waarstaatjegemeente.nl, 2017) • 1.067 inwoners die gebruik maken van meerdere voorzieningen in het sociale domein. • 9.490 inwoners met een uitkering (AOW, arbeidsongeschiktheid, WW en bijstand). • 2.253 inwoners met een Wmo indicatie. • 725 inwoners die jeugdzorg ontvangen.	Mantelzorg Een op de drie Nederlanders (16+) geeft mantelzorg (kortdurend, langdurig, intensief). Hiervan voelt 8,6% zich zwaarbelast. Dit blijkt uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (2015). Van alle mantelzorgers is slechts een klein gedeelte bekend bij de gemeente. In Gorinchem zou dit betekenen dat, een kleine 780 inwoners zich als mantelzorger zwaarbelast voelt. Uit landelijk onderzoek blijkt dat bijna een op de vijf mantelzorgers (18%) zelf vindt dat hij of zij kennis mist om de hulp te geven die nodig is en 8% voelt zichzelf niet kundig genoeg om goed te kunnen helpen*. Veel mantelzorgers kennen	Dementie Het aantal inwoners met dementie in Gorinchem tussen nu en 2040 verdubbelt bijna. Dit blijkt uit cijfers van Alzheimer Nederland en wordt bevestigd in de opgestelde Woonzorgplanner Gorinchem. Landelijk is het zo dat ruim 35% van de mensen die lijden aan dementie geen diagnose hebben. Erkenning van dementie duurt lang; gemiddeld 14 maanden. 70% van de mensen met dementie woont thuis en wordt verzorgd door familie.***	Informatie over zorg en welzijn Veel inwoners hebben moeite hun weg te vinden in het landschap van zorg en welzijn. Uit de gesprekken met inwoners komt duidelijk naar voren dat er behoefte is aan een duidelijk overzicht van de mogelijkheden. Hierbij dient ook aandacht te zijn voor inwoners die zorg mijden. Uit de enquête is gebleken dat 30% van onze inwoners de voorkeur geeft aan advies via huisarts/specialist, 21% zou graag digitaal meer informatie krijgen. Bureaucratie en verkokering Bij een situatie waar veel zorg en ondersteuning nodig is, zijn vaak

	respijtvoorzieningen ¹⁶ , zoals dagopvang; andere vormen van mantelzorg-ondersteuning zijn veel minder bekend. Uit onderzoek in 2016 blijkt dat een kwart van de Wmo-cliënten niet op de hoogte is van ondersteuningsmogelijkheden voor mantelzorgers ¹⁷ . **		meerdere hulpverleners en vrijwilligers betrokken. Inwoners geven in veel gesprekken aan op enig moment te maken te krijgen met bureaucratie en verkokering in het aanbod van zorg.
--	---	--	---

* Vooral mensen die hulp bieden aan iemand met een terminale ziekte, dementie of psychische aandoening ervaren een gebrek aan kennis of vaardigheden. Uit onderzoek blijkt dat een zesde van de mantelzorgers zegt dat zij zelf (of de hulpbehoevende) respijt zorg ontvangt dan wel informatie en advies.

** Er valt winst te behalen als steeds meer zorgprofessionals aandacht hebben voor het informele netwerk naast de cliënt en dit informele netwerk begeleidt om het duurzaam te behouden.

*** De gemeente Gorinchem heeft bestuurlijk uitgesproken te werken aan een Dementievriendelijke gemeenschap en daarvoor is een convenant ondertekend. Inmiddels draait de pilot 'Dementievriendelijk Lingewijk'.

5.3 Wat willen we bereiken?

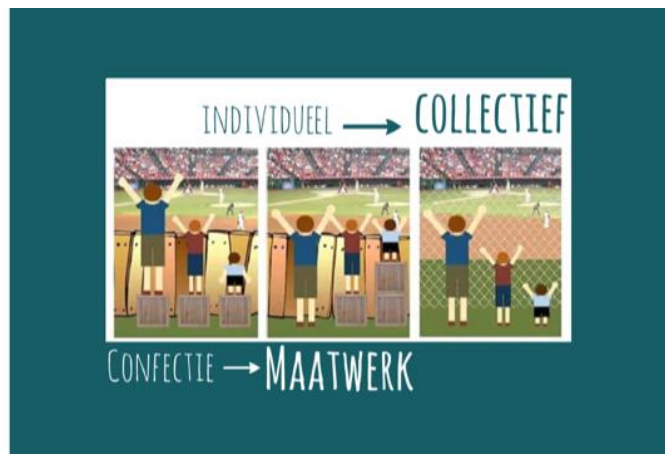
Vanuit ons integraal sociaal beleid richt onze inzet zich op:

- Alle kinderen die ondersteuning nodig hebben, krijgen dit. We bieden effectieve, snel beschikbare en relevante zorg voor elk kind dat in de problemen is. Daarmee doen we alles wat in ons vermogen ligt om escalaties en crisissituaties te voorkomen. Daar waar de veiligheid van personen in het geding is, moet handelend worden opgetreden.
- Meer inwoners zijn in een eerder stadium in beeld bij het ontstaan van ondersteuningsvragen?
- Minder professionals hebben last van handelingsverlegenheid.
- Meer inwoners die geconfronteerd worden met ondersteuningsvragen weten wat ze kunnen doen.
- Alle inwoners van Gorinchem met een ondersteuningsvraag voelen zich optimaal gehoord door professionals.
- We hebben speciale aandacht voor inwoners die extra ondersteuning of zorg nodig hebben. We verstevigen de bestaande netwerken. Ook hier blijft het uitgangspunt dat de insteek is dat we de inwoners in staat stellen om zoveel mogelijk de eigen keuzes te bepalen binnen zijn/haar mogelijkheden.

¹⁶ Er wordt in het eerste kwartaal 2019 een onderzoek naar alle respijtvoorzieningen uitgevoerd, zoals vastgesteld in het coalitieakkoord.

¹⁷ Dit blijkt uit de jaarlijkse Wmo-cliëntervaringsonderzoeken.

- Minder verschillende zorgmedewerkers door betere afstemming/ samenwerking en een gezamenlijke aanpak waarbij de inwoner (of 1 (professionele) ondersteuner in control is. Dit betekent ook dat we de bereidheid moeten hebben om soms mee te werken aan oplossingen die niet in het standaard systeem passen. De uitdaging ligt in een optimale samenwerking en afstemming tussen de inwoner met een hulpvraag, zijn/haar persoonlijke netwerk, sociale structuren in de wijk en professionals (onderling).

Figuur confectie-maatwerk *Bewerkt door Anders gezond*

- Meer mantelzorgers zijn in beeld en bekend met de beschikbaarheid van mantelzorgondersteuning. Dit bestaat o.a. uit een dekkend netwerk aan respijtoorzieningen en steeds meer zorgorganisaties die aandacht hebben voor het informele netwerk naast de cliënt en dit informele netwerk begeleiden om het duurzaam te behouden.
- We zijn er medeverantwoordelijk voor dat iedereen in Gorinchem zo lang mogelijk zelfstandig kan blijven/gaan wonen als ze dit zelf graag willen. Dit vraagt intensievere samenwerking met zorgverzekeraars en zorgkantoor.
- Gorinchem is daadwerkelijk een dementie vriendelijke gemeente. Dit betekent dat meer mensen met dementie en hun mantelzorgers zo lang mogelijk in hun eigen omgeving actief kunnen deelnemen aan de samenleving - ook bij het voortschrijden van de dementie - door ervaren steun van informele netwerken en ondernemers in de wijk.

Wat nemen we vanuit de gemeente mee in de uitvoeringsplannen?

- We nemen het initiatief om met onze inwoners en maatschappelijke partners overlegtafels rondom vroegsignalering en handelingsverlegenheid te organiseren. We willen investeren in werkbare samenwerkingsvormen met gezondheid als vertrekpunt.
- Verbinden van informele netwerken, zoals actieve inwoners (bv SamenEen) en buurthuizen met professionals (welzijn en zorg) en het versterken van sociale netwerken van onze inwoners.
- Het opzetten van regionale programma's vanuit het integraal sociaal beleid samen met onze maatschappelijke partners in stad en regio (wonen en zorg, eenzaamheid).
- Uitvoeren van een onderzoek naar gebruik, bekendheid en geschiktheid respijtzorg en verdere

doorontwikkeling van het mantelzorgbeleid.

- Investeren in goede informatie en advies voor inwoners en professionals. We maken gebruik van technologische ontwikkelingen en hebben oog voor toegankelijkheid in taal.
- Inzetten op samenwerking en afstemming met de zorgverzekeraar en huisartsen.
- We onderzoeken noodzaak en mogelijkheid tot inzetten zorgregisseur voor inwoners met complexe zorgvragen.
- Door ontwikkeling sociaal team nieuwe stijl.
- We zetten in op innovatie en transformatie vanuit goed contractbeheer met onze maatschappelijke partners. De contracten sluiten aan bij de afspraken in de uitvoeringsprogramma's.
- We bieden ruimte voor experimenten en sturen op onderlinge samenwerking.
- Ouderen en andere groepen met een kwetsbaarheid krijgen passende ondersteuning bij het zelfstandig wonen en leven. Ook staan we open voor vernieuwende woonzorgprojecten.
- Stimuleren methode sociale netwerkversterking ter ondersteuning van de spilmantelzorger.
- Doorontwikkeling trainingsaanbod mantelzorgers.
- We werken aan beeldvorming rondom dementie met campagnes & kunst.
- We bieden voorlichting en training rondom dementie aan professionele zorgverleners, mantelzorgers en andere betrokkenen.
- Projecten voor een betere integratie en ontmoeting en wegnemen van drempels.
- Versterking van de ketenzorg in samenwerking met Ketenzorg Waardenland.

6. Participatietraject

Inwoners en maatschappelijke partners gaan blijven meedoen en –werken aan het integraal sociaal beleid en de uitvoering ervan. We vinden het belangrijk dat zij betrokken zijn en de ruimte krijgen om mee te denken, -doen of -beslissen.

We richten het participatietraject op maat in. We doen dit zoveel mogelijk wijkgericht. Want, het werkt het beste als de inwoners en/of maatschappelijke partners zélf de opgave zien, de effecten ervaren en er mee aan de slag willen. Dat betekent dat we vraagstukken en/of knelpunten aanpakken in logische, niet al te grote gebieden en dat we voor een manier van werken kiezen die begrijpelijk is. Deze manier van werken past goed bij de kernwaarden van het college (te lezen in Mensen maken de Stad) op basis waarvan ze wil samenwerken met inwoners. Namelijk: autonomie, betrokkenheid en competentie. We zien nu al hoe dat goed kan uitpakken. Denk aan het GIDS-project in de Gildenwijk, 'It takes a village', het speelruimteplan en de dementievriendelijke gemeente.

In het traject zullen we gaan experimenteren met alternatieve vormen van participatie. Denk aan online-panels, themagroepen, stads-/dorpsgesprekken, spelvormen, flitspeilingen, pizzameetings, burgertop etc. Op deze manier spreken en betrekken we meer diverse groepen inwoners en bouwen we aan een database. We leren wat wel en niet werkt.

Uitgangspunten communicatie

Participatie kan niet zonder communicatie. En dat begint met goede, tijdige en relevante informatie. In de communicatie hanteren we de volgende uitgangspunten:

- We zijn **open en eerlijk** over (eerder) genomen besluiten, die het speelveld bepalen. Daarbinnen maken we expliciet welke keuzemogelijkheden we zien, wat de impact daarvan is op belanghebbenden en welke afwegingen we **samen** kunnen maken.
- We **laten zien welke afwegingen we maken**, in welke fase van de besluitvorming. En we nemen waar mogelijk samen de beslissing. Als dat niet mogelijk is zijn we duidelijk over de verwachtingen en mogelijkheden.
- We **sluiten -in woord en beeld- altijd aan** bij waar Gorcumers zich in herkennen. We gebruiken kanalen waar zij te vinden zijn. We maken samen inzichtelijk wat er gebeurt in het Sociaal Domein op wijk – en buurt niveau, maar ook stadsbreed.

7. Monitor en verantwoording

Bij het nieuwe integrale sociale beleid hoort ook een nieuwe manier van verantwoorden. Namelijk samen met degenen met wie we het beleid maken: inwoners en maatschappelijke partners. Vanuit het oogpunt van gedeeld eigenaarschap is het belangrijk dat alle betrokkenen inzicht hebben in voortgang en effecten.

We hanteren de volgende uitgangspunten:

- De verantwoording sluit aan bij de waarden en doelstellingen van de transformatie in het Sociaal Domein.
- De monitor is in balans tussen tellen (kwantiteit, financiën) en vertellen
- De monitor biedt inzicht en geeft sturingsmogelijkheden op de beoogde maatschappelijke effecten.
- De verantwoording leidt niet tot extra bureaucratie en regeldruk.
- De raad wordt actief betrokken in het bouwen van de monitor en in de uiteindelijke verantwoording.

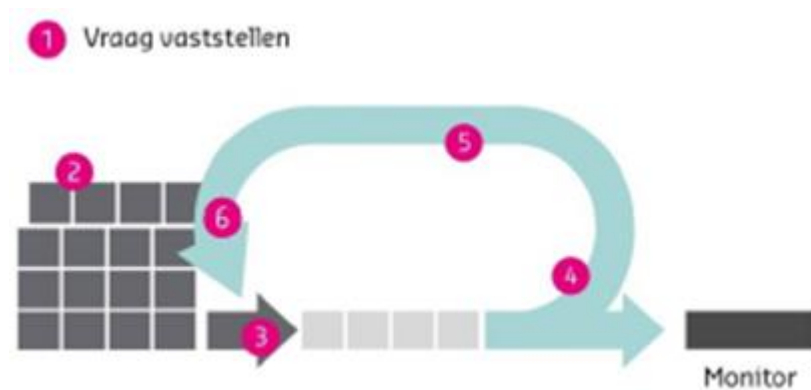
De inhoud van de monitor en de betekenis die we geven aan de te meten resultaten zijn leidend.

De monitor wordt opgebouwd uit bouwblokken per strategische doelstelling. Het proces is erop gericht dat we samen met interne (college B&W, gemeenteraad en betrokken ambtenaren) en externe stakeholders (inwoners en maatschappelijke samenwerkingspartners) de stappen doorlopen, om zo te komen tot een monitor. Figuur XX geeft de aanpak weer in zes stappen. We delen de zes stappen op in 2 fasen. De eerste fase is de voorbereidende fase (stap 1 en 2 in figuur 1). Vervolgens worden in fase 2 de verschillende onderdelen/bouwstenen van de monitor ontwikkeld door steeds opnieuw stap 3 t/m 6 te doorlopen. Deze aanpak heeft een aantal belangrijke voordelen:

Door in elke herhaling de interne en externe stakeholders van dat onderdeel mee te nemen, worden zij **samen eigenaar van de monitor** en levert het inzicht op waar ze daadwerkelijk iets mee kunnen

en willen. Met de herhalingen komen we met alle betrokkenen, op een natuurlijke manier, tot 'datagestuurd' of 'inzichtgedreven' werken.

Door te sturen op snelle resultaten in de eerste herhalingen levert deze werkwijze snel de eerste inzichten op. Hierdoor kunnen aannames worden getoetst en wordt de effectiviteit van het de monitor gaandeweg ontwikkeld en verbeterd.

Figuur 1

Zes stappen om de monitor op te bouwen

Stap 1 Bepalen van de onderdelen van de monitor: Wat moet de monitor opleveren?

Stap 2: Dataverkenning. Hier worden de domeinen dus vastgesteld, worden de indicatoren per domein benoemt, inzichtelijk gemaakt hoeveel tijd/uren er per domein nodig zal zijn. Kortom, een eerste inzicht in hoe de monitor eruit zal komen te zien.

Stap 3: Prioritering. Uit fase 1 ontstaan een aantal bouwblokken waar we inzicht in wil hebben. Hier maken we de keuze met welk onderdeel we als eerste starten.

Stap 4: Designsessie met samenwerkingspartners en inwoners.

- Verdieping in het onderdeel; wat is het de vraag waar de monitor inzicht in moet geven?
- Brainstorm over oplossingsrichtingen en mogelijke vormen
- Prioritering van ideeën

Stap 5: Ontwikkelen eerste concept van dit onderdeel van de monitor

Stap 6: Feedback en doorontwikkeling

Presentatie van het onderdeel aan de interne en externe stakeholders. Doordat we per onderdeel werken is de doorlooptijd erg kort en laten we in 4 tot 6 weken zien wat we samen met deze stakeholders hebben bedacht. Vragen hierbij zijn steeds: is dit wat jullie in gedachten hadden? Levert dit daadwerkelijk de inzichten op die we samen voor ogen hadden? Wat kan dit inzicht nog vergroten? Deze werkwijze levert uiteindelijk het beste resultaat op doordat stakeholders kunnen reageren op een concreet uitgewerkt product en we het samen met hen verbeteren.

Naast de betrokkenheid van de raad bij het bouwen van de monitor heeft de raad uiteraard ook een controlerende functie op de vastgestelde kaders. Bereiken we de juiste doelen en vanuit de gestelde kaders? Om de raad hier optimaal in te faciliteren worden zij niet alleen betrokken bij de vaststelling van de bouwblokken van de monitor, maar zullen we 2 tot 4x per jaar een themasessie waarin steeds minstens 1 strategische doelstelling centraal staat te organiseren. In deze sessie delen we samen met stakeholders en inwoners de (tussentijdse) resultaten op de uitvoeringsplannen.

8. Financiële paragraaf

8.1 Reguliere begroting

Als we de leefwereld van onze inwoners voorop willen stellen en streven naar ontschotting van het beleid en de uitvoering dan zal ook de budgettering deze ontwikkeling dienen te volgen. In de huidige programmabegroting is een programma Sociaal Domein opgenomen, waaronder het grootste gedeelte van de beschikbare budgetten is opgenomen dat wordt gebruikt voor de uitvoering van het integraal beleid. De uitzondering hierop vormt onderdeel (taakveld) Volksgezondheid, dat momenteel deel uitmaakt van het programma Volksgezondheid en Duurzaamheid. Om het beleid, de begroting en de (financiële) verantwoording allen integraal uit te kunnen voeren, stellen we voor om het onderdeel Volksgezondheid toe te voegen aan het programma Sociaal Domein. Hiermee zijn alle budgetten onderdeel van 1 programma, hetgeen de beoogde ontschotting optimaal faciliteert.

Het InterBestuurlijk Programma

In 2018 hebben het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen een akkoord gesloten om samen een aantal grote maatschappelijke opgaven aan te pakken. Deze afspraken zijn opgenomen in het InterBestuurlijk Programma (IBP), genaamd “Samen meer bereiken”. Het belangrijkste doel is een optimale samenwerking tussen de overheden zodat er rond maatschappelijke opgaven een meer gezamenlijke en effectieve aanpak tot stand komt. Hiervoor is structureel (oplopend) geld beschikbaar gesteld. Het IBP is ingedeeld in 10 opgaven, waaronder:

- Opgave 5: Merkbaar beter in het Sociaal Domein
- Opgave 7: Problematische schulden voorkomen en oplossen

Verdere verkenning van de beschikbaar gestelde middelen heeft uitgewezen dat de middelen grofweg voor de volgende 3 onderdelen beschikbaar zijn gesteld:

- 1/3 voor loon- en prijscompensatie. Dit gedeelte is inmiddels in de begroting 2019 ingezet.
- 1/3 voor het Sociaal Domein
- 1/3 voor de overige opgaven

De twee laatstgenoemde delen zijn gereserveerd op een stelpost in de begroting. Om de uitvoering van het integraal beleid mogelijk te maken, wordt voorgesteld om het deel dat beschikbaar is voor het Sociaal Domein toe te voegen aan het programmabudget Sociaal Domein. Dit komt neer op circa € 0,5 mln. in 2019 oplopend naar € 1,5 mln. vanaf 2022 (structureel).

Aanpak tegen eenzaamheid

Het Rijk heeft eind 2018 een bedrag van € 150.000 beschikbaar gesteld aan de gemeente Gorinchem voor het plan van aanpak “Een tegen Eenzaamheid”. Om in lijn met het integrale sociale beleid te blijven, kiezen we voornamelijk voor maatregelen die zich richten op het voorkomen van eenzaamheid en dus het stimuleren van ontmoetingsmogelijkheden, het bevorderen van sociale cohesie, het bevorderen van een integrale aanpak en samenwerking etc. Dit noemen we flankerende middelen. Deze maatregelen zullen vanaf 2019 tot uitvoering komen, een voorstel tot resultaatbestemming wordt hiervoor bij de jaarstukken 2018 opgenomen.

8.2 Extra inzet op transformatie

Transformatie en veranderingen op alle niveaus vraagt investeringen. Uiteindelijk zal de transformatie leiden tot een efficiënt gebruik en inzet van middelen zodat alle inspanningen binnen het Sociaal Domein ook betaalbaar kunnen blijven zelfs met een toenemende zorgvraag. Maar nog

belangrijker dat we in samenwerking met onze inwoners en onze maatschappelijke partners daadwerkelijk de juiste zorg en ondersteuning kunnen bieden en maatschappelijke effecten kunnen realiseren. In onderstaand overzicht hebben we de volgende zaken uitgesplitst:

Extra inzet transformatie						
Personele inzet/deskundigheidsbevordering						
	2019*	2020	2021	2022	2023	2024
Extra beleids capaciteit voor het uitvoeringsprogramma	€ 60.000	€ 80.000	€ 80.000	€ 80.000	p.m.	p.m.
Extra budget uitvoeringsprogramma**	€ 90.000	€ 120.000	€ 100.000	€ 100.000	p.m.	p.m.
Communicatieadviseur (16 uur in de week, afbouw naar 8 uur in de week)	€ 30.000	€ 32.000	€ 16.000	€ 16.000	p.m.	p.m.
Deskundigheidsbevordering/inspiratie organisatie	€ 15.000	€ 15.000				
Participatietraject						
Participatietraject inwoners	€ 60.000	€ 40.000	€ 30.000	€ 25.000	p.m.	p.m.
Communicatiemiddelen en drukwerk	€ 20.000	€ 15.000	€ 10.000	€ 10.000	p.m.	p.m.
Ontwikkeling monitor Sociaal Domein						
Fase 1 (deskresearch, dataverkenning en eerste weergave monitor 16 dagdelen)	€ 8.000					
Fase 2 (gebaseerd op totaal 6 onderdelen 4 in 2019 en 2 in 2020, in 2021 en 2022 concretiseren we verder)***	€ 35.000	€ 20.000	€ 10.000	€ 10.000	p.m.	p.m.
Totale kosten	€ 318.000	€ 322.000	€ 246.000	€ 241.000	p.m.	p.m.

* We starten met het formuleren van de uitvoeringsplannen na vaststelling van het beleid. De kosten hebben we daarom voor ¼ meegenomen.

** Bij de uitvoering van de programma's maken we naast het budget van het Sociaal Domein op onderdelen ook gebruik van de inzet van de budgetten van onderwijs, sport, wijkbeheer en sociaal cultureel werk door de integrale aanpak.

*** Het aantal onderdelen bepalen we zelf. De insteek bij de monitor is om de betrokken medewerkers van de gemeente op te leiden in de aanpak van de monitor zodat we in de loop van de vier jaar in staat zullen zijn om het proces zelf te begeleiden.

Personele inzet

Inzet van extra beleids capaciteit om het uitvoeringsprogramma te faciliteren. Extra inzet van een communicatieadviseur om met name de communicatie en participatie rondom het transformatieproces en de voortgang van het integrale sociale beleid te delen met de inwoners en maatschappelijke partners.

Inzet van een opgavenmanager voor het totale integrale sociale beleidsplan wordt gevonden in de bestaande formatie en vormt derhalve geen onderdeel van deze financiële paragraaf.

Budget voor het uitvoeringsprogramma

Veranderingen kosten tijd en moeite. Daarnaast willen we ook ruimte bieden om te experimenteren. Hiertoe maken we jaarlijks een extra budget vrij voor het uitvoeringsprogramma.

Deskundigheidsbevordering/inspiratie ten behoeve van de transformatie

Het huidige ambtelijk transformatieteam komt momenteel regelmatig samen voor

inspiratiebijeenkomsten en het delen van ervaringen. Vanaf 2019 willen we de inspiratiebijeenkomsten voor de hele organisatie openstellen om zo de interne transformatie te versnellen. Dit is vooral een impuls in de eerste 2 jaren, waarna dit onderdeel wordt van de reguliere werkwijze.

Participatie

Om de ontwikkeling van het integrale sociale beleid een beweging te maken waar de inwoners zich eigenaar van voelen, is het essentieel dat participatie onderdeel is van het beleid. De inwoners van Gorinchem zijn wezenlijk betrokken bij de vormgeving en uitvoering van het nieuwe beleid. Dat inwoners deze behoefte hebben is ook naar voren gekomen in het participatietraject: *‘gaat de gemeente ons deze keer ook echt betrekken in het vervolg, en niet alleen maar nu (voor de Bühne) ons bevragen wat we willen?’*

Des te meer je van tevoren informeert en betreft des te groter de kans op daadwerkelijk eigenaarschap. Het mooiste wat er kan gebeuren is dat de hele gemeenschap actief meehelpt om de uitvoeringsplannen op te stellen en uit te voeren. Als men de samenhang niet ziet dan worden de uitvoeringsplannen alleen maar gezien als een remmende factor.

Vanuit het gedachtengoed van het integrale sociale beleid is het belang van dit participatietraject groot. Door het traject vervolgens ook te verbinden met de ontwikkelingen rondom het wijkgericht werken en de omgevingswet, bouwen we aan structurele participatie en een vertrouwensrelatie met onze inwoners.

Ontwikkeling van monitor

Ten behoeve van de ontwikkeling van de monitor (zie hoofdstuk 7) zijn financiële inzet en personele middelen nodig.

8.3 De reserve Sociaal Domein

De afgelopen jaren zijn de overschotten op de middelen voor het Sociaal Domein toegevoegd aan de reserve Sociaal Domein. Dit kwam voort uit de beleidslijn dat middelen voor het Sociaal Domein beschikbaar blijven voor het Sociaal Domein. Inmiddels is een reserve opgebouwd van circa € 7,1 mln. (de effecten van de jaarstukken 2018 zijn hierin nog niet meegenomen). Deze reserve kan worden ingezet om (incidentele) tekorten/risico's op te vangen. Het effect van het bijgestelde meerjarenperspectief (zie paragraaf 8.5) op de reserve is in onderstaand overzicht opgenomen.

Financiën Sociaal Domein Reserve						
Bedragen x € 1mln.	2019	2020	2021	2022	2023**	2024
Omvang reserve Sociaal Domein	7,1	5,9	5,4	5,2	p.m.	p.m.
Tekort/Overschot* (excl. risico's)	-/-1,2	-/-0,5	-/-0,2	0,2	p.m.	p.m.
Saldo reserve	5,9	5,4	5,2	5,4	p.m.	p.m.

* Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar paragraaf 8.5

** Het financiële meerjarenperspectief van de begroting 2019 loopt t/m 2022, de jaren daarna zijn daarom op p.m. gezet.

8.4 Ontwikkelingen in de kosten in het Sociaal Domein

Na een aantal jaren van flinke overschotten op het Sociaal Domein (voornamelijk op de Wmo), zien we inmiddels dat de kosten voor de jeugdhulp en participatie aan het oplopen zijn (wegens afbouw van de rijksmiddelen). De begrotingen die primair uitgingen van het door het Rijk beschikbaar gestelde budget, hebben inmiddels plaatsgemaakt voor (meer) reële begrotingen die gebaseerd zijn op ervaringscijfers en actuele prognoses.

8.5 Totaaloverzicht financiën

Het totaalbeeld van de benodigde financiële middelen, afgezet tegen de beschikbare begrotingsbudgetten, is als volgt:

Bedragen x € 1mln.	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1. Beschikbare ruimte programma Sociaal Domein	46,0	45,7	45,6	45,4	p.m.	p.m.
2. Ruimte Sociaal Domein vanuit IBP	0,5	0,8	1,1	1,5	p.m.	p.m.
Totaal beschikbaar	46,5	46,5	46,7	46,9	p.m.	p.m.
3. Benodigde budgetruimte regulier	47,2	46,5	46,5	46,3	p.m.	p.m.
4. Benodigde extra budgetruimte a.g.v. aanbesteding hulpmiddelen Wmo	0,2	0,2	0,2	0,2	p.m.	p.m.
5. Benodigde extra ruimte transformatie	0,3	0,3	0,2	0,2	p.m.	p.m.
Totaal benodigd	47,7	47,0	46,9	46,7	p.m.	p.m.
Saldo (wordt verrekend met reserve Sociaal Domein)	-/- 1,2	-/-0,5	-/- 0,2	0,2	p.m.	p.m.